

brede socialhistoriebegreb og de få øvrige kritiske bemærkninger rækker ikke ved den konklusion.

Jørgen Elklit

Ulrik Gräs og Karen Skovbjerg (red.), *Krigens reporter. En bog om profession iagttager*, København: Tiderne Skifter, 1984, 235 s., 138,00 kr.; Jens Lohmann, *Den mellemamerikanske drøm. Mellemamerika mellem storpolitik og revolution*, København: Vindrose, 1984, 185 s., 135,00 kr.

Når statskundskab er mest engageret, og når journalistik er bedst, har de to discipliner eller fag en hel del til fælles. I bogen *Krigens reporter. En bog om profession iagttager* sammenligner journalist Jørgen E. Petersen fra Radioens Kultur- og samfundsafdeling da også udenrigsjournalisten med en professor i statskundskab (p. 76). Udenrigsjournalisten må, ligesom professoren i statskundskab, "gå imod strømmen og al ønsketænkning". Jørgen E. Petersen taler samme sted om "pligt" og "journalistisk redelighed" og understreger, at udenrigsreporteren ikke må "lade sig diktere af sine følelser for en sag".

Sat lidt på spidsen stilles der principielt de samme krav om hæderlighed til en udenrigskorrespondent, som der stilles til en forsker i forhold til "indsamling af facts", der "forudsætter en neutral holdning" (atter Jørgen E. Petersen, p. 31). Tilsvarende må personer inden for begge fag vurdere kilders kvalitet og søge grundig dokumentation for synspunkter og oplysninger.

Flere af bogens bidrag kredser om problemet med den såkaldte "objektive" journalistik og det såkaldte "subjektive" element i enhver reportageopgave. Alle er enige om at adskille de to ting. Blandes de sammen, mister reporteren "troværdighed". Og det er det værste, der kan ske. Problemstillingen eller skismaet kendes også fra statskundskaben. Her snakker vi i stedet om "den videnskabelige værdirelativismes krav" til den enkelte forsker. Men grundlæggende står vi over for det samme problem: Begge fag kæmper med eksistensen af det subjektive eller personlige engagement i arbejdet. De fleste af bogens krigs- eller udenrigskorrespondenter tilslutter sig da også mere eller mindre ubevidst de krav, der ligger i værdirelativismen om almindelig hæderlighed. Altså at man klargør sine personlige holdninger (fremlægger sine værdipræmisser), således at læseren/lytteren/fjernseeren kan skelne den personlige vurdering eller holdning fra de "rene" facts. Men dermed hører lighedspunkterne mellem journalistik og statskundskab også op. I hvert fald mener TV-A's Lasse Jensen, at "journalistik ikke er nogen videnskab, men et håndværk" (p. 42).

Bogen består af to dele, hvoraf den første rummer en række interviews med danske krigs- og udenrigskorrespondenter. De strækker sig fra TV's Jørgen Flindt Petersen, Ulla Terkelsen og Lasse Jensen over Ekstrabladets Jakob Andersen, Land og Folks Klaus Larsen til Jens Nauntofte, Jens Lohmann og Jan Stage. Interviewene suppleres med eksempler på de pågældendes egne krigsreportager eller essays om krig og journalistik. Anden del – "Billeder og betragtninger" – in-

brede socialhistoriebegreb og de få øvrige kritiske bemærkninger rækker ikke ved den konklusion.

Jørgen Elklit

Ulrik Gräs og Karen Skovbjerg (red.), *Krigens reporter. En bog om profession iagttager*, København: Tiderne Skifter, 1984, 235 s., 138,00 kr.; Jens Lohmann, *Den mellemamerikanske drøm. Mellemamerika mellem storpolitik og revolution*, København: Vindrose, 1984, 185 s., 135,00 kr.

Når statskundskab er mest engageret, og når journalistik er bedst, har de to discipliner eller fag en hel del til fælles. I bogen *Krigens reporter. En bog om profession iagttager* sammenligner journalist Jørgen E. Petersen fra Radioens Kultur- og samfundsafdeling da også udenrigsjournalisten med en professor i statskundskab (p. 76). Udenrigsjournalisten må, ligesom professoren i statskundskab, "gå imod strømmen og al ønsketænkning". Jørgen E. Petersen taler samme sted om "pligt" og "journalistisk redelighed" og understreger, at udenrigsreporteren ikke må "lade sig diktere af sine følelser for en sag".

Sat lidt på spidsen stilles der principielt de samme krav om hæderlighed til en udenrigskorrespondent, som der stilles til en forsker i forhold til "indsamling af facts", der "forudsætter en neutral holdning" (atter Jørgen E. Petersen, p. 31). Tilsvarende må personer inden for begge fag vurdere kilders kvalitet og søge grundig dokumentation for synspunkter og oplysninger.

Flere af bogens bidrag kredser om problemet med den såkaldte "objektive" journalistik og det såkaldte "subjektive" element i enhver reportageopgave. Alle er enige om at adskille de to ting. Blandes de sammen, mister reporteren "troværdighed". Og det er det værste, der kan ske. Problemstillingen eller skismaet kendes også fra statskundskaben. Her snakker vi i stedet om "den videnskabelige værdirelativismes krav" til den enkelte forsker. Men grundlæggende står vi over for det samme problem: Begge fag kæmper med eksistensen af det subjektive eller personlige engagement i arbejdet. De fleste af bogens krigs- eller udenrigskorrespondenter tilslutter sig da også mere eller mindre ubevidst de krav, der ligger i værdirelativismen om almindelig hæderlighed. Altså at man klargør sine personlige holdninger (fremlægger sine værdipræmisser), således at læseren/lytteren/fjernseeren kan skelne den personlige vurdering eller holdning fra de "rene" facts. Men dermed hører lighedspunkterne mellem journalistik og statskundskab også op. I hvert fald mener TV-A's Lasse Jensen, at "journalistik ikke er nogen videnskab, men et håndværk" (p. 42).

Bogen består af to dele, hvoraf den første rummer en række interviews med danske krigs- og udenrigskorrespondenter. De strækker sig fra TVs Jørgen Flindt Petersen, Ulla Terkelsen og Lasse Jensen over Ekstrabladets Jakob Andersen, Land og Folks Klaus Larsen til Jens Nauntofte, Jens Lohmann og Jan Stage. Interviewene suppleres med eksempler på de pågældendes egne krigsreportager eller essays om krig og journalistik. Anden del – "Billeder og betragtninger" – in-

deholder også en række reportager og artikler. Men denne gang er de danske journalister blevet suppleret med udenlandske krigskorrespondenters bidrag.

Bogens svageste element er de 10 interviews med de danske krigs- og udenrigskorrespondenter. Kun glimtvis får de interviewede formuleret interessante problemstillinger. Særligt svage forekommer samtalerne med Jan Stage, Ulla Terkelsen og Lasse Jensen at være, måske især fordi de to mænd reelt nægter at gå ind i mere komplicerede overvejelser om deres job. Det halvkedelige og svage ligger sandsynligvis både i dårlig interviewteknik og i, at indlæggene overlapper hinanden indholdsmæssigt.

På trods af at samtlige artikler og essays har været offentliggjort tidligere, repræsenterer de så ganske afgjort den mest interessante læsning. Ud over i flere tilfælde at give en elementært spændende skildring af den ene eller anden krigsskueplads – fra Mellemamerika over Mellemøsten til Vietnam – illustrerer artiklerne på udmærket vis en hel del om krigs- og udenrigskorrespondenters konkrete arbejdsbetingelser. Reportagerne fra Vietnam finder jeg især spændende. Blandt andet Jens Nauntoftes to artikler om Sydvietnams sidste dage og Saigons fald er fascinerende.

De fleste af de danske korrespondenter giver i øvrigt udtryk for usikkerhed med hensyn til "nyttens" af deres arbejde. De kredser omkring problemet med den "redigerede virkelighed". Ikke mindst er de optaget af de indlysende faglige problemer, der er forbundet med at arbejde under de forhold, som udenrigs- og ikke mindst krigskorrespondenter i sagens natur må leve med. Samtidig giver mange af bogens indlæg udtryk for en underlig dragende fascination ved krigen og dens "væsen". Krigen tillægges en "egen skønhed" osv. Uden dog at nogen af indlæggene bliver krigsforherligende.

Endelig skal Frank Esmann Jensens (og til dels også Jens Branners) bemærkninger om krigskorrespondentens ændrede arbejdsvilkår nævnes. De omtaler de forandringer, som de elektroniske medier har afstedkommet for arbejdet som krigskorrespondent. Esmann peger desuden på de aktuelle trusler, som den "objektive" journalistik står overfor. Han fremhæver, at det er særlig mærkbart, når ens eget land er involveret i krigshandlinger, som for eksempel England var det under Falklandskrigen, og USA var det under invasionen på Grenada. Esmann konkluderer noget pessimistisk, at "intet tyder på at (nyheds)dækningen bliver lettere, hvis ét eller flere af de gamle vestlige demokratier er involveret. Snarere tværtimod" (p. 231). Og desværre er i hvert fald ét af de store vestlige demokratier involveret flere steder i den tredje verden, hvor det brænder på.

USA er med al ønskelig tydelighed involveret i Mellemamerika, som Informations Latinamerika-korrespondent Jens Lohmann tager op i sin bog *Den mellemerikanske drøm*. Det er en spændende og desværre også sørgelig aktuel bog om USA's "baggård". Bogen er for mig at se en god illustration af, hvor meget journalistik (når den er bedst) og statskundskab (når den er mest engageret) har til fælles. Bogen er en engageret skildring både af Mellemamerikas historie og af de senere års ophevede klima i området. Min væsentligste statskundskabsinspirerede kritik af Lohmanns bog vedrører disponeringen. Jeg synes den sine steder er noget uklar, hvorfor den har en tendens til at gentage sig selv.

Men bortset fra den skønhedsfejl er bogen medrivende og deprimerende på én

og samme gang. Den er medrivende, fordi den er skrevet i et klart og levende sprog. Den er også medrivende, fordi de begivenheder, der skildres, er spændende. Bogen er deprimerende ved at beskrive en vedvarende og brutal undertrykkelse af det store befolkningsflertal i El Salvador, i Guatamala, i Honduras og i Nicaragua indtil 1979. Bogen lægger hverken fingrene imellem i skildringen af USAs utallige direkte interventioner i Mellemamerika eller i redegørelsen for de amerikansk støttede højrediktaturers racistisk prægede undertrykkelsespolitik.

Der er ingen tvivl om, hvor Lohmanns sympati ligger. Den ligger klart og konsekvent hos de undertrykte befolkningsgrupper i de fire mellemamerikanske lande, der står i fokus for bogen. Lohmanns stærke sympati for den sandinistiske revolution i Nicaragua fører ham imidlertid ikke til en blind accept af det nye styre. Han kritiserer sandinisterne for at undertrykke miskito-indianerne på Østkysten og for at lave overgreb mod oppositionen i landet.

Et gennemgående tema i bogen er folkenes drøm om en bedre tilværelse uden indblanding fra USA og uden voldelig undertrykkelse fra de lokale magthavere. Det er en drøm, der – "når frygten for overgreb bliver afløst af had" – fører til de oprør, vi oplever i Mellemamerika i disse år. Og som Mellemamerika har oplevet gennem hele sin historie. Lohmanns bog giver en engageret og grundig indføring i de forhold, der hidtil har blokeret for at realisere drømmen. Der leveres også en beskrivelse af de vilkår, der peger på mulighederne for endelig at indfri drømmen om frihed og fred i Mellemamerika. Den kan anbefales til enhver, der vil vide mere om dette spændingsfyldte område af den tredje verden.

Begge bøger er gode at blive kloge af for dem, der beskæftiger sig med samfundsforhold, der ligger "syd for Kongeåen". Gräs' og Skovbjergs bog siger først og fremmest noget om de vilkår, journalister i krigs- og krisezoner i den tredje verden må leve med som en del af jobbet. Imidlertid kan en række af de beskrivelser, der ligger i bogen, udstrækkes til at gælde generelt for u-landene. I almindelighed er det vanskeligt at få tilstrækkeligt dokumenterede informationer i hvilket som helst land i den del af verden – også selv om der ikke er krig. Men at det kan lykkes at indsamle en ganske betragtelig dokumentation og information viser Lohmanns bog. Mange politologer kan her lære noget om, at en lettilgængelig og levende fremstilling godt kan forbindes med en grundig faglig viden om et emne.

Gorm Rye Olsen

Finn Laursen, *Superpower at Sea: U.S. Ocean Policy*, New York: Praeger, 1983.

Finn Laursens bog er en godt og stramt skrevet bog, som både udgør en solid indføring i sit substansemne – USAs havretspolitik – og en yderst interessant og værdifuld afprøvning af en række "approaches" til forklaring af udenrigspolitik.

I bredeste forstand handler bogen om USAs tilpasning og påvirkning af de fundamentale ændringer i det internationale havretsregime, som for alvor tog fart i løbet af 1970erne. Den traditionelle havret havde som sit hovedprincip doktrinen